

ezer méter ezer korona, de az első két hétre — már elfogytálva.

Nem mintha ebben a városban laknék a legtöbb nagyherceg, hanem mért itt lakik a legkevesebb — polgár. Polgár... Ez a szó lehet helyes képzésű, de semmi esetre se budapesti. Polgár... Budán talán még elvétve, de ki polgár Pesten? És ki nem pesti már Budán? Bár nem ez a szó, de a mit ez a fogalom: polgári minálunk jelent: halkság, a rendnek mindennél nagyobb tisztelete, pontosság az adófizetésben és a villamos menetrendben egyaránt, az időnek és a garasnak áhitatos megbecsülése, a szokatlannak szolid irtózása, alaposság, pepecselés, türelem és a szó legirodaibb értelmében: adminisztrálás. Szóval, csupa derék erény és absolute minden más, mint a *pesti* fogalmának lelke, természete, hajlandósága. Nem: Budapestnek nincs polgársága, Budapestnek közönsége van. Ha polgársága lenne: akkor ma bizonyára olcsóbb lenne a tej, de nem egy millió lakosa lenne, hanem csak háromszázezer, és olcsóbb lenne a lakás, de a házak csak kétemeletesek... Haladt, fejlődött, nőtt, diszesedett volna akkor is, csak valamivel lassabban, úgy ötven-száz esztendővel. És egész bizonyosan sokkal kevesebb lett volna az adóssága. Csak éppen kevesebbet ért volna a vagyona is, a melylyel nem tudott volna mit csinálni...

Baj-e, hogy úgy van, a hogy van, a helyett hogy úgy lett volna, a hogy nincs: döntsék el a jobban hozzáértők, valamint azt is: jól vezet-e Bárczy István a városát, vagy nem jól vezet? A laikus csak annyit lát, de azt világosan láthatja, hogy a szíve szerint vezet. Mind a kettőjük szíve szerint. Ugyanazokat a bajokat érzi e kerülhetetlennek, tehát elviselhetőnek, és ugyanazokat a célokat érzi okvetlenül elérendőnek, tehát mindent megérőnek az egyik, mint a másik... Kétszázkilenczvenhat szavazatból kétszázkilenczvenhatal vallotta Budapest, hogy akármi legyen: jó vagy rossz, keserves vagy gyönyörűsége ez az élet, de a maga életét éli abban, a mit él és a maga dalát hallgatja abban, a mit Bárczy komponál.

A háboru rokkantjainak kártalanítása.

Irta Friedrich Vilmos dr.,
egyetemi m. tanár.

A háboru kezdetétől ez év január havának végéig a németeknél a háborus rokkantakat kerek számban 50.000-re becsülik; e becsülés óta a háboru-nak további kilencz hónapja mult el, mely idő alatt e szám legalább is kétszeresére emelkedhetett. Arra, hogy nálunk mennyi lehet máris a rokkantak száma, a német adatok alapján nehéz volna következtetni, de annyi tény, hogy ez a szám nálunk is már sok ezerre rug s még mindig növekedőben van. Éppen ezért a rokkantokról és ezek családjairól való gondoskodás már a jelen, de még inkább a közeli jövő egyik legfontosabb állami, társadalmi és gazdasági feladata.

A rokkantak sorsáról a háboru folyamán — ha egyelőre átmenetileg is — de már gondoskodnak, a mennyiben ezek közül azokat, a kiknek munkaképességsökkenése a legkülönfélébb fizikai és egyéb gyógytényezőkkel javítható, kellő kezelésben részesítik, a csonkákat művégtagokkal látják el, a megvakultakat pedig megfelelő, számukra új foglalkozásokra oktatják.

Ezzel azonban az állam nem tett eleget sem a teljesen rokkantakkal, sem a munkaképességükben jelentékenyen csökkent rokkantakkal szemben fennálló kötelezettségének, mert ha ezek a polgári életbe visszatérnek, rokkantságuk miatt némcsak nehezebben jutnak ismét munkaalkalomhoz, hanem a csökkent teljesítőképességük arányában keresetük is kevesebb lesz. Jogos tehát a rokkantak igénye az iránt, hogy az állam kártalanítsa őket rokkantságuk mérvéhez képest, s egészítse ki e miatt megkevesbedett keresetüket.

A rokkantak kártalanítása, segélyezése, évi járadékkal való ellátása azért kötelessége az államnak, mert az államszolgálatában érte őket ez a bánthatom, melynek következtében munka- és keresetképességüket teljesen vagy részben elvesztették.

Nálunk az állami gondoskodás a rokkant katonák részére az 1875. évi LI. törvényezikkkel a következő rokkant nyugdíjakat állapította meg: közlegénynek évi 72 korona, tizedesnek évi 120 korona, őrvezetőnek évi 96 korona, szakaszvezetőnek évi 144 korona, őrmesternek évi 168 korona.

A törvényhozás már évtizedekkel ezelőtt belátta, hogy ezek az összegek lehetetlenül csekélyek, s a legelmebb életfeltételek megszerzésére is elégtelenek. Ennélfogva az 1880. évi XVII. törvényezikk megállapította, hogy a rokkant katonák nyugdíja évi 2800 koronára emelhető fel, de erre vonatkozóan az állam kötelezettségét már nem mondotta ki.

A jelenlegi kormány is keveselhetette a törvényszerű rokkantnyugdíjat, s ezért a háborus ülésszak folyamán benyújtott indemnitási törvényjavaslat kapcsán felhatalmazást kért, hogy a rokkant katonáknak — rendfokozatra való tekintet nélkül — évi segélyt adhasson. Ennek az évi segélynek három fokozatát szabta meg:

- ha a keresőképesség a rokkantat korábbi foglalkozásában legalább 20, de kevesebb mint 50 százalékkal csökkentette, évi 60 korona;
- ha a keresőképesség 50—100 százalékkal csökkent, évi 120 korona;
- ha a rokkant bármely munkára képtelen, évi 180 korona a segélye. (A rokkantnak törvényes felesége után évi 60 korona, gyermekei után egyenként évi 36 korona segély jár.)

Mindent összegezve, nálunk körülbelül 480 koronát kaphat a rokkant katonák évi járadékul; ezzel szemben Németországban a közkatona évi 540 márka járadékot kap, s ez az összeg rangfokozat szerint fokozatosan emelkedik az őrmester részére megszabott évi 900 márkáig. Olaszország megközelítőleg ugyanily összegeket ad rokkant katonáinak lírákban, mint Németország márkákban. Az angol „szükségbizottság” pedig azt kívánja, hogy minden közkatona 100 százalékos munkaképtelensége esetén heti 1 font (24 korona) segély állapíttassék meg, a mi évi 1248 koronának felel meg, míg ha munkaképessége csak részben csökkent, akkor kevesbedett keresete egészítettessék ki a heti 1 fontnak megfelelő összegre.

Az osztrák szociáldemokraták a rokkantak érdekében tartott értekezletükön a fennálló törvények megváltoztatását és azt követelték, hogy minden keresetképességében csökkenést szenvedő katonaviselt, vagy hadiszolgáltatást végző egyén katonai nyugdíjban részesüljön; a katonai nyug-

díj a munkaképességsökkenés arányában négy fokozatban: 25, 50, 75 és 100% szerinti munkaképességsökkenéshez képest állapíttassék meg. A nyugdíj maximuma 100%-os munkaképességsökkenésnél a polgári foglalkozás utolsó évi keresetének, illetőleg jövedelmének legalább 75%-a legyen. Az évi 6000 koronát meghaladó kereset, illetve jövedelem, számításán kívül esnék. A magyarországi szociáldemokratapárt a rokkant katonák ellátását illető emlékiratában a többi között azt kívánja, hogy a rokkantságból vagy halálozásból eredő polgári keresetcsökkenés a teljes kár erejéig kártalaníttassék; teljes munkaképtelenség esetén az előző három évi átlagos keresetnek egy évre eső átlaga adassék évi rokkantségélyképpen, de ha az átlagos évi kereset évi 800 koronánál kevesebb, ebben az esetben a segély a létminimumként szolgáló évi 800 koronában állapíttassék meg. A munkaképesség részleges csökkenése esetére a teljes segélynek azt a hányadát kívánja biztosítani, a mely az elvesztett munkaképességnek arányosan megfelel. A segély megállapításánál az 5000 koronánál magasabb évi keresetet számításán kívül hagyná.

Egybevetve az állam által előirányzott segélyösszegeket azokkal az áldozatokkal, melyeket az állam polgáraitól minden téren követel, annak a belátására jutunk, hogy az állam nem képes az azonos mérték szerinti viszonyzásra, sőt még arra sem, hogy a rokkantakat oly szociális helyzetbe juttassa vissza, mint a minőben azok a háboru előtt voltak, mivel ez háztartására elviselhetetlen terheket róna. Így tehát a járadék a rokkantaknak csak némi anyagi kárpótlást nyújt azért a munkaképességsökkenésért, melyet az állam érdekében teljesített szolgálata közben szenvedett el. A teljes tárgyilagosság álláspontján mérlegelve a rokkantak segélyezését, szinte önként adódik az a megoldás, hogy a legkevesebb, a mivel az állam, mint a társadalom összességének kifejezője, a rokkantaknak tartozik, az, hogy megelhetőségüket biztosítsa. Erre való tekintettel a járadékok megállapításánál szükkeblőséget tanusítani s a takarékoság elveit egyedüli irányítóul kitzni, nem felelne meg sem a helyzet komolyságának, sem az állam méltóságának és érdekeinek.

Tapasztalatok igazolják, hogy oly esetekben is, a mikor a rokkant-ellátás kérdésének megoldása a lehető legkedvezőbb, nagy számban vannak olyanok, kiknek szociális helyzete éppen a rokkantságuk miatt lefokozódott. Bizonyítják ezt azok a vizsgálatok, melyeket németországi, rokkantsági járadékban részesülő, több száz üzemi baleseti sérült körében végeztek, s a melyek során megállapították, hogy száz eset közül még a baleset utáni hat év múlva is 25%-nál lefokozott volt a szociális helyzet s legfeljebb 38%-ban következett be teljesen a gazdasági alkalmazkodás.

A katonai rokkantnyugdíj törvényes megállapításánál nálunk is meg van az a sarkalatos hibája, hogy az egyes összegeket rangfokozatok szerint állapítja meg. A helyzet ugyanis a jelen háboruban úgy alakult, hogy a nyolcz hét alatt kiképezett póttartalékosokat csak úgy fegyverbe szolgáltatták, mint a tartalékos katonákat, s így oly egyének is harsztérre kerültek, kiknek annak idején, a mikor póttartalékos katonai kötelezettségüknek tettek eleget, sem alkalmuk, sem módjuk arra nem volt, hogy rangra szert tehessenek. Ezek között közlegénysorban maradtak azok is, a kik bizonynyal eléptek volna, ha a véletlen, vagy foglalkozásuk következtében nem póttartalékos, hanem tényleges katonai szolgálatot teljesítettek volna.

A rokkantnyugdíjat megállapító törvény szerint az a földmunkás, a ki mint katonák három évi szolgálat alatt szakaszvezetői, esetleg őrmesteri rangig vitte, rokkantsága esetén magasabb nyugdíjat kap, mint a póttartalékos közlegényi sorban maradt rajztanár, néptanító, vagy kézműves, noha ennek jövedelme, illetőleg keresete a polgári életben amazénak többszöröse volt.

A rokkantak részére megszabott évi segélynek három fokozatba való besorozása szintén hibás és észrevehető, hogy a fokozatok megállapításához nem kérték ki szakértők véleményét. Ugyanis a 20—50%-ig terjedő munkaképességsökkenés, szintugy az 50—100%-ig terjedő egy-egy fokozatba sorozzák be; ennek következménye az volna, hogy az a katonák, a ki 100%-os, tehát teljes munkaképességsökkenést szenvedett, ugyanazt az évi segélyt kapná, mint az, a ki munkaképességének felét, vagyis 50%-át veszítette el. Az, a ki keresőképességének csaknem felét veszítette el, mindenképp rosszul járt, ha csak annyi évi segélyt kap, mint az, a ki keresőképességének egyötödével

Értsük meg

az Odol csodálatos hatásának nagy jelentőségét. Míg más száj- és fogtisztítószer — amennyiben azok mindnapos használatra számításba jöhetnek — csak a tisztogatás pillanatában fejtik ki hatásukat, addig az Odol a fogmosás után is még órákig hat. Az Odolnak ez a sajátos tartós hatása órákra megbénítja, illetve hátráltatja a fogrontó erjedési és bomlási termékek működését.

Pesti KIS TÜKÖR:

IRTA SZÖLLÖSI ZSIGMOND.

Bárczy.

Szerdán délután választották meg újra királynak Budapestén és Szilágyi Mihálynak nem kellett negyvenezer lovaszt állítania a befagyott Duna hátára, hogy a választás teljes szabadságát biztosítsa. Ez a szabadság biztosítva volt már azzal, hogy a tekintetes karoknak és rendeknek nem is volt kibén válogatniok. Bárczy Istvánnak, a ki ezuttal harmadszor volt jelölt a saját állására, nem volt riválisa, és a hogy ma fest a dolog, ilyen szerencsére aligha lehet valaha is kilátása. Erről a küzdelemről neki, ha csak egészen fantasztikus fordulatokat nem rejteget a jövő, szinte végérvényesen le kell mondania. Ma inkább valószínű még az is, hogy a városházán megalkotnak egy fiók *pragmatica sancti*: a mi nem azt jelenti, hogy csupa mindhalálig való híve lenne a parlamentjében a polgárnagynak, de a dolog úgy áll, hogy a mindhalálig való ellenzékének is szíve szerint való gusztusa az, hogy — neki legyen az oppozíciója. Ha már elégedetlennek kell lenni valakivel, ha már kritizálni kell valakit: inkább ő legyen az, mint akárki más; mert a polgármester végre az oppozíciónak is polgármestere, és az ellenzéki híuságnak nem kevésbé kellemetes az, hogy Bárczy Istvánnak kellemetlenkedhetik, mint a hívek híuságának, hogy érte lelkesedhetnek. Ez a magyarázata annak, hogy kétszázkilenczvenhat szavazatból nem kétszázkilenczvenöt voksot adtak le rá a kerületek választófejedelmek, hanem pont kétszázkilenczvenhatot. Az a bizonyos egyetlen se rizkizta meg a saját külön, önálló, vagy a hogy a ropogósság kedvéért mondani szokták: intranszignens egyénisége kinyilvánítását. Mert keménynek, önállónak, intranszignensnek lenni jóleső tudat ugyan, és ilyen elnyomóan reménytelen esetben különösen alkalmas arra, hogy észrevegyék az embert; de megtörténhetik esetleg, hogy az az egyetlen egy is rosszul esett volna a polgármesternek. És ezt már azután az az egyetlen egy se akarta. A mire, egész komolyan, büszkébb lehet Bárczy István, mint ellenkező esetben a többi valamennyi kétszázkilenczvenöt szavazatra. Mert nem mond kevesebbet, mint azt, hogy a kétszázkilenczvenhatodik is büszkébb rá, mint a saját legtitkosabb híuságára.

* * *

A lustaság gyászos diadala a legőszintébb kíváncsiságon, hogy idáig csak egyetlen egyszer láttam azon a helyen, a hová egy millió ember képzelet, ma szinte fanatikus egyértelműséggel mást elképzelni se hajlandó: a közgyűlési tere trónusán. Akkor se közgyűlés volt, hanem egy egészen regényes, fantasztikus ünnepség, diszes keresztelője egy példátlan sorsu lénynek, a ki egyszerűen — elmulasztott megszületni, és ezt a szórakozott mulasztását mind a mai napig nem tette jóvá. Az ünnepség a *Bébé* keresztelője volt. Így hívták volna röviden, a monogramján *Budapest Bartáinak* nemes társaságát, a mely akkor a városházán összegyülekezett. A keresztelő nem volt egészen harmónikus lefolyásu. Volt pillanat, a mikor attól kellett tartani, hogy zavakodás lesz belőle, de hála Istennek és az

eszmék sikeres tisztázásának, — semmi se lett belőle. A lusta kíváncsinak azonban szerencsés alkalom arra, hogy végre ne csak akarjon, de lásson is valóban.

Normális fantáziával az ember tíz esztendő koráig nem igen tud elképzelni generálist paripa, de husz esztendő korában se polgármestert szép, dús és lehetőleg fehér szakáll nélkül, vastag aranylánczcal a nyakában, hatalmas okuláré a szemén és — ez már lehet egy egyéni fantázia kényyszerlátomása is — nagy aranybillikkommal maga előtt az asztalon. És — nyilván azért is, mert hol van már a husz esztendő? — mégis a legelső pillanat egészen természetes, minden küzdelem nélküli benyomása, hogy a polgármester csak az lehet, a ki kissé puha, de nem fáradt előrehajlással a pódium közepén ül, noha se nyakláncza, se pápaszeme, se kupa előtte, és mi se áll távolabb tőle, mint az, hogy nagy szakálla legyen. És mégis igen jól, sőt egészen magától értődően ül ott az első helyén: nem is ülhetne másutt. A karrierje, ezt tudjuk, egészen forradalmi volt a maga hirtelen, robbanásos lendületében, de semmi sem érzik rajta ebből a forradalmiból. Az első és rendszerint sohasem csaló impresszió, hogy az ember és sorsa között semmi hiátus. Igen erős és teljes jogu törvények érvényesültek abban, hogy így legyen és ez legyen. Nem ez csipálta és nem az csinálta, nem alakulás és nem véletlenség és a mennyiben szerencse: a helyesnek, a rendjén valóknak köteles szerencséje. Ismétlem: csak az első pillanat impressziója, de úgy látom, kétszázkilenczvenhat sokkal beavatottabb ember közül kétszázkilenczvenhat szavaz, bár nem arra, de a mellett, hogy az első pillanatra nem cázfolt rá a második. Pedig ez a második pillanat már tíz éve tart.

* * *

A tekintete — e szóban benne egyszerűen biztos rajzu fejének tartása, pompásan nyílt és nyugodt szemének minden inkább, mint naiv, de egyben minden is inkább, mint kiábrándult nézése — a tekintete egész határozottan és minden aktuális vonatkozásból is elemien kikivánczolóan — a zenekedvelő. Ugy ül, tisztára az a tartása, figyelésének vonala, de a fátyolos mosoly is az ajkán, mint a ki muzsikát hallgat. Nem, oh nem, mintha zene lenne az, a mit Budapest leendő barátai e furesza keresztelő ünnepségen akkor műveltek; sőt inkább éppen ellenkezőleg; de mert ez erőteljes, szöke férfi lelke eredendő elemei szerint arra a vágyra van diszponálva, hogy muzsikát hallgasson és ennek a gyönyörűségnek állandó várása adja a tartása legjellemzőbb vonalait. Az ilyen diszpozíciókat nem nagy mesterség kiérzékelni. A szónokon megérzik a szónok akkor is, a mikor nem szónokol. A nagy passzióknak is megvan a maguk, talán nem is egy ismertető jele, legfőleg csak még szóvá nem fogalmazva, de az avatatlanabb szömmel is megismerhetően. Különböznél éppen ezt a tulajdonságát kitapintani a budapesti polgárnagynak egészen fölösleges diagnosztibravur, mert bajos olyan tájékozatlannak lenni, hogy e nélkül is meg ne sejtse az ember. Ez a termékeny polgármester sok mindennek sokat termelt, de szemmel-láthatólag különösen sokat, szépet és értékeset a muzsikának. A még leendőben levő Budapest intézményeinek mappáján föltűnően nagy a bekottázott terület.

Nagyon szimpátiikus és bizalomkeltő, hogy így van. Isten mentsen meg teóriák kodifikálásától, de nem is új tétel az, hogy a kibén koncepczió van, abban muzsikának is kell lenni. A kinek eszménye van, álma van, az

mindig zenét hall, a mely csak akkor némul el, mikor már — kiábrándult. A kiábrándult embertől pedig nincs mit várni többé. Csak az a valaki, a kinek a lelkében elevenen és szünetlen egy melódia zeng, hogy kiérvén, valami nagy és szép és maradandó legyen belőle. Nem okvetetlenül zenei kompozíció. A hogyan egy opera, úgy lehet egy szobor, vagy egy hid is, vagy egy hatalmas, gyönyörű város, elegáns, finom, artisztikus, herendezve mindazzal a jóval, a mit modernnek nevezünk, és miben benne van minden, a mi egészség, okosság, kényelem, izlés, humanizmus, műveltség és tisztesség. Elég nagy dal mindenestre, hogy a ki magában hallja, soha el ne unja hallgatni és minden árát megérje a gyönyörűsége, a hányszor egy-egy taktusát sikerült a valóságra ráörökítenie.

* * *

Egyébként, úgy sejttem, nagyon kevés vezetőalakja van a mi közéletünknek, a kinek nem a programját, hanem a mi ennél döntőbb, minden programja lelkét rövidebben meg lehetne határozni, mint Budapest polgármesteréét. *Szereti az életet.* És ebben a döntő tulajdonságában a harmóniának szinte csodálatosan tökéletes vonalait mutatja a város lelkével, a melyet reprezentál. Minden főváros, azt lehet mondani: hivatalból is luxusa az országának, de Budapest ebben az irányban bizonyára a világ összes fővárosai között a legkevésbé szorult rá a hivatalos kötelességérzet sarkalására. Ebben a városban, úgy gondolom, benne lüktetett volna az élet, még pedig a szép, a finom, a nagy, sőt a legszebb, legfinomabb és legnagyobb élet szenvedelmes vágya akkor is, ha egy tragikus véletlenségből nagyközségnek születik Árva vármegyében. De bizonyára mégse véletlenség az, hogy Budapest nem egy végvidéki falu, és hogy a sors olyan rangot adott neki, a mely nemcsak megengedett gyöngéjévé koncedálja, hanem bizonyos tekintetben kötelességévé is teszi a nagyralátást, a méretek rajongását, a nem okvetetlenül szükségesnek, de annál kellemesebbnek és mutatósabbnak, a nélkülözhetetlennél, de más semm egyéb, mint nélkülözhetetlennél erősebb szomjazását. Ez a város százszor szívesebben él rosszabbul, mint a hogyan okvetetlenül élnie kellene, semhogy szebbet és többet ne mutasson, mint a mi yet és a mennyit a valóságos módja szerint mutatnia elegendő lenne. Nem másért és másokért, az ugynevezett: világért, hanem mert neki magának tetszik így. Nem muszáj a híuságot mindjárt — altruizmussal is meggyanusítani: a flancznak is megvan a maga egészen őszinte lírája és ebben is van olyan becsületes önzés, mint akár a szerelemben. Van olyan — bár a legnagyobb foku — vágya is a tetszésnek, a melynek elég honorárium az, a mely a tulajdon szobája tükréből vetődik reá, és Budapest bizonyára szebb szeretne lenni, mint Páris és nagyobb, mint London, ha Páris nem is lenne szebb és London nem is lenne nagyobb Budapestnél. Ha a Gizella-téren szerveznék be a világ első hér-aeroplán standját, bár nem is több mint három egyfedelű légi konfissal, ez százszorta nagyobb boldogság lenne Budapestnek, mint a mekkora keserűsége és szégyene, hogy a villamos, meg minden más közforgalmi közlekedése nyomoruságosabb, mint Belgrádé lehetett az ostrom idejében. És így is lesz: majd meg méltóztatnak látni, a mint a jó Isten a diadalmas béke öröméhez és friss lendületéhez segít bennünket, mint a hogy nekünk volt az első földalatti vasutunk, a miénk lesz az első légi fiakker is: az első

21/12

22/11